„Poi chissa magari parleremo un po' russo un po' italiano e un po' moldavo". Texte şi pretexte de discuţii pe marginea românei moldoveneşti din Italia

Constantin-Ioan MLADIN

§ 1. Mi-am propus în această comunicare să examinez câteva dintre particularităţile lingvistice extrem de originale ale unor locutori originari din Republica Moldova, dar stabiliţi de ceva vreme în Italia (fie la muncă, fie la studii). Respectivele particularităţi sunt colectate dintr-un corpus de aproximativ 82 000 de cuvinte[1] (inclusiv instrumente gramaticale) constituit din enunţurile consemnate într-un singur forum de discuţii (închis în momentul de faţă, dar încă consultabil): *Moldweb.it* – „Primul portal italian în întregime dedicat Republicii Moldova" [www.forum.moldweb.it], considerând că acesta ilustrează cel mai bine fenomenul (sau curentul) ce se numeşte acum în Moldova din stânga Prutului *la Italia*. Pentru a nu amesteca prea mult lucrurile (totuşi foarte strâns legate între ele), dar şi din lipsă de timp şi de spaţiu, voi limita ponderea consideraţiilor socio- şi psiholingvistice, oprindu-mă asupra descrierii propriu-zise a unui pidgin insolit (rezultat din amestecul a trei coduri lingvistice: două limbi vernaculare – româna şi italiana şi a unei variante dialectale – varianta basarabeană a limbii române).

§ 2. Textele supuse analizei se înscriu într-un tip de comunicare scrisă bine conturată – *comunicarea electronică scripturală* (schimburi comunicaţionale, parţial cu structură epistolară – parţial cu structură dialogică, mijlocite prin reţele telematice), considerat aici ca reflex lingvistic semnificativ al unor noi dimensiuni sociale şi culturale specifice societăţii actuale. Scrierea epistolară numerică constituie, în raport cu corespondenţa manuscrisă tradiţională, un gen aparte, din următoarele motive: **(1)** scopul însuşi al acestei forme noi de comunicare – înainte de a fi referenţial / denominativ, conţinutul vehiculat este afectiv / expresiv sau relaţional, ceea ce explică în bună parte dimensiunea ludică adăugată, **(2)** statutul condiţiilor tehnice de producere – fiind cvasisincrone, mesajele se înlănţuie rapid într-un dialog virtual, fără a avea totuşi sincronicitatea reală a dialogului oral autentic şi fiind lipsite de caracteristicile prozodice, mimice şi gestuale specifice acestuia (specializate pentru furnizarea unor informaţii deictice), ceea ce explică necesitatea folosirii unor strategii alternative pentru a putea transmite totuşi conotaţii cu valoare expresivă, **(3)** existenţa unor constrângeri pur tehnologice, precum: rapiditatea scrierii, absenţa sau dificultatea producerii unor semne tipografice (prin combinaţii de taste) din cauza ergonomiei relative a tastaturii.

O menţiune aparte se impune a fi făcută relativ la modalitatea de gestionare a ortografiei şi a punctuaţiei, cel puţin următoarele aspecte trebuind să fie avute în vedere: **(1)** sistematica încălcare a canoanelor se datorează într-o bună măsură nivelului precar

[1] În conformitate cu specificul scrierii într-un forum, multe enunţuri sunt reluări. În mod deliberat am păstrat peste tot scrierea originară, cu următoarele excepţii: am transformat majusculele cu care sunt notate parţial sau integral unele enunţuri în minuscule, am suprimat semnele multiplicate.

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

de instrucţie lingvistică a scriptorilor, **(2)** această formă de scriere creează şi impune ea însăşi unele uzanţe noi, exterioare normei (obligată fiind de anumite constrângeri tehnologice şi sub presiunea tendinţei de rapiditate sau de expresivitate) – abandonarea diacriticelor, folosirea neconformă (intenţionată sau haotică) a majusculelor, în raport cu codificarea lor normată, folosirea emoticoanelor, **(3)** tendinţa vizibilă de oralizare a discursului scris (se scrie cum se vorbeşte). Concret, această scriere particulară, funcţionând pe baza unor reguli stabilite doar prin uzaj, foarte variabilă şi inconsecvent folosită, are totuşi câteva caracteristici individualizatoare: **(1)** tendinţa de simplificare (uneori reală, alteori doar aparentă), **(2)** preferinţa pentru fonetisme (chiar dacă acestea contravin spiritului de economie în scriere), **(3)** recurgerea la procedee grafice specifice pentru a suplini absenţa componentei suprasegmentale şi ostensive a comunicării orale (repetarea / lungirea simbolurilor literale şi a semnelor de punctuaţie specializate pentru redarea expresivităţii, folosirea emoticoanelor). În concluzie, în privinţa scrierii şi a componentei suprasegmentale, exploatarea corpusului examinat se dovedeşte irelevantă pentru cercetarea de faţă. Respectivul corpus prezintă însă un interes deosebit pentru studierea unor fenomene reprezentative din alte compartimente, precum: fonetica (segmentală, cu unele restricţii), morfosintaxa, lexicul / semantica, în condiţii particulare de bi- sau plurilingvism, sociologia naraţiunii şi a dialogului.

Foarte pe scurt, tipul de discurs analizat, extrem de hibrid, ar putea fi descris prin următorii descriptori: **(1)** comunicare temporal cvasisimultană şi pseudo- (virtual) *face-to-face*, **(2)** convorbire naturală spontană în grup mic (cu structură eterogenă – între: prieteni vechi, cunoscuţi fugitiv, necunoscuţi; subiecţi novici şi subiecţi antrenaţi) şi semi-publică, **(3)** convorbire asimetrică (după ponderea intervenţiilor partenerilor la dialog) pe o temă propusă şi specifică, **(4)** convorbire principial cooperativă şi numai accidental conflictuală, **(5)** conversaţia fatică de tip „convorbire la o bere” (transformată frecvent în cozerie – „pentru a palavragi in pace” şi convertită uşor în confesiune).

Partenerii de dialog (moderatori sau simpli participanţi) sunt cunoştinţe mai vechi sau mai noi, forumul fiind chiar calea prin care aceştia s-au cunoscut şi, de cele mai multe ori, singura modalitate de a rămâne în contact. Participanţii la discuţii sunt accidental italieni, sporadic reprezentanţi ai bilingvismului rus-naţional şi majoritar ai bilingvismului naţional-rus[2], având competenţe lingvistice foarte diferite, datorită diferenţei de vârstă şi nivelului de instrucţie şcolară. Numai enunţurile emise de aceştia interesează aici.

Temele supuse dezbaterii sunt principial legate de specificul forumului: **(1)** consultaţii juridice, administrative („Reînnoirea paşaportului”, „Imigrarea clandestinilor acasă”, „Declaraţia de valoare”, „E greu de intrat la învăţat în Italia?”), **(2)** comentarii mondene („Zdob şi Zdub, Eurovision”), **(3)** sfaturi practice („Vreau la Italia dar pentru ce? Merită?”, „Să sunam ieftin în Moldova”, „Silueta. Să vorbim despre dieta de slăbire”, „Cine merge acasă?”), **(3)** aniversări şi evocarea unor evenimente / sărbători („La mulţi ani de 8 martie”, „O urare de anul nou!”, „6 Mai”, „Mulţi ani Svetei şi lui Alessandro”, „Hram la noi în sat”), **(4)** divertisment („Circ cu pricoale”, „Bancuri să ne-nveselim puţin”), **(5)** împărtăşirea unor experienţe moralizatoare („Istorii triste”, „Povestiri din Moldova”), **(6)** teme sociale şi politice de un interes mai larg („Toţi la

[2] *Bilingvism rus-naţional* (rus-român) – alolingvii cunosc şi utilizează în comunicare limba băştinaşilor *vs. bilingvism naţional-rus* – băştinaşii, în afară de propria lor limbă, cunosc şi utilizează în mod curent limba rusă [Condrea 2001, p. 28].

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

votare!", „Rasismul şi toleranța", „Naționalitate, cetățenie şi altele", „Calități bărbat & femeie"), **(7)** găsirea persoanelor pierdute („Cine-a cunoscut, cine a văzut") etc.

§ 3. La o primă privire, interesul acordat aspectelor cercetate aici ar putea apărea ca minor sau excentric, căci diglosia de diferite tipuri a fost deja mult studiată, mecanismele sale fiind astăzi bine cunoscute. În fapt însă, combinația limbilor care intră în contact şi mai ales amploarea fără precedent a fenomenului ne îndreptățesc să îi acordăm o cuvenită atenție. Adăugăm la aceasta apariția unor noi posibilități de investigare a bi- sau multilingvismului – forumurile de discuții *online* pe care le au la dispoziție cei constrânşi să treacă rapid la utilizarea altui cod lingvistic (45 de site-uri consacrate românilor din emigrație există în momentul de față). Avantajele pe care le avem în vedere sunt următoarele: **(1)** posibilitatea alcătuirii rapide a unui corpus operațional şi **(2)** prezența masivă a comentariilor metalingvistice, prin care subiecții îşi exprimă spontan atitudinea față de realitatea descrisă (fie că e vorba de propriul lor idiolect, fie că e vorba de idiolectul interlocutorilor lor).

Că fenomenul în cauză a dobândit rapid dimensiuni impresionante în timpul din urmă, ne-o arată numeroase statistici, oricât de discrepante ar fi informațiile pe care ele le vehiculează. Astfel, datele *Fondului Națiunilor Unite pentru Populație* arată că, după căderea regimului comunist, ar fi plecat peste hotare mai mult de un milion de moldoveni / basarabeni. Conform unui recent raport (2006) al *Centrului de Informare în Domeniul Migrației* [www.migratie.md], numărul de cetățeni moldoveni ce au părăsit republica a fost de 273 de mii persoane, dintre care 47, 7% lipsesc din țară mai mult de un an. În general, din Moldova lipsesc 8% de cetățeni, în unele raioane cota celor plecați peste hotare ajungând până la 10-12%. Vârsta a o treime dintre ei este cuprinsă între 20-29 de ani. Cea mai mare parte din cetățeni (88, 7%) se află peste hotare la muncă sau în căutarea acesteia şi 6, 5% – la învățătură. Cei mai mulți dintre emigranții moldoveni au plecat în Rusia (56, 2%), Italia – 19, 4%, România – 3, 9%, Portugalia – 3, 5%, Ucraina – 3, 1%, Turcia – 3%. Oricum, astăzi fiecare al treizeci şi cincilea om în lume este migrant. Una dintre destinațiile favorite ale românilor care caută de lucru în străinătate este Italia, în primul rând pentru că limbile celor doua țări sunt foarte asemănătoare [www.wall-street.ro].

§ 4. Două sunt aspectele la care mă voi opri în această intervenție: **(1)** configurația originală a limbii vorbite de moldovenii rezidenți în Italia şi **(2)** comentariile de natură metalingvistică ale participanților la discuții cu privire la această configurație (prezentate sumar).

§ 4. 1. În ceea ce priveşte primul aspect urmărit, lucrurile sunt oarecum previzibile. Limbajul locutorilor / scriptorilor este puternic marcat de originea lor regională (comună) şi de condiția lor socială (foarte diferită), fiind, de asemenea, condiționat de vârstă şi, mai ales de nivelul de pregătire umanistă. Dorința generală este de a se recurge la limba standard codificată, îndemnurile la o exprimare îngrijită, literară fiind formulate explicit, sub deviza „Sa crestem mult intelectual si sa ***miglioram*** limbajul nostru"[3]. În realitate însă, enunțurile inventariate ies vertiginos din sfera limbii standard, şi cu atât mai mult a celei literare, ele abundând în particularități moldoveneşti

[3] „eu respect faptul ca, desi sunteti plecti in italia invatati italiana, totusi va preocupa sa invatati corect si limba noastra materna; Hai, sa ne staruim a intrebuinta in vocabolar cuvinte int-un mod alese mai foloseste niste virgulite nu-ti mai permite chear asa mult... Fa si tu binele tau".

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

(generale ori specifice limbajului tinerilor). Pe de altă parte, dată fiind conjunctura aparte în care sunt produse aceste enunțuri, influența limbii italiene este mereu prezentă. Desigur, tonul colocvial (adesea haotic) şi orientarea spre oralizare favorizează, înaintea limbii standard, limbajul familiar popular (cu caracteristici comune în ambele părți ale Prutului). Enunțurile prolixe rezultând din aceste suprapuneri şi intersectări pot fi adeseori halucinante, frizând absurdul[4].

Urmărind nivele diferite (fonetico-fonologic, lexico-semantic, morfosintactic şi pragmastilistic), se poate constata că fenomenele lingvistice răspunzătoare de aspectul particular al vorbirii românilor basarabeni rezidenți în Italia pot fi grupate astfel: **(1)** caracteristici ale limbajului familiar-popular (comune celor două variantele ale limbii române din cele două părți ale Prutului), **(2)** trăsături atribuite limbajului tinerilor, **(3)** particularități ale variantei moldovenești a limbii române datorate (mai ales) influenței limbii ruse, **(4)** influențe datorate limbii italiene.

§ 4. 1. 1. Caracteristici ale limbajului familiar-popular, prezente în variantele limbii române din ambele părți ale Prutului:

(1) Folosirea multor cuvinte din fondul familiar-popular, frecvent arhaic şi dialectal („da tot traji cite un *stacanel* di jin; noi shi tre *sa ne sfadim*").

(2) Substantivul – **(a)** forme populare, nenormate de genitiv-dativ („Se descid la miglocul *lunei* acestea"; „munceste in sudoarea *fruntei***"**; „povesti la gura *sobii***"**); **(b)** exprimarea analitică a cazurilor oblice („daca *la cineva* nu le place cum scriu"; „*La batrinii* nostri au marit pensia"; „nu le placi *la nimeni***"**; „din partia *di sotul* meu"; „spunei *lui prietena* ta"; „dar *din cauza de finante* si necunoasterea limbii").

(3) Suprimarea articolului definit la masculin singular („consegnez *proiectu***"**; „ce cadou ii fac lu *prietenu* meu"; „Lasa *forumu***"**; „da cii cu *lucru* ista"; „ma dore *sufletu***"**).

(4) Selectarea preferențială a unor prepoziții („ma duk *la* Moldova"; „is nasscut cu mama *pe* aceasi data"; „iesiti *in* capat cu chestia asta").

(5) Folosirea frecventă a formei populare a pronumelui personal de persoana I singular („*Io* am gasit"; „*io* nu ma numesc"; „*Io* cred ca-i posibil"; „*Io-s* cam ocupat").

(6) Verbul – **(a)** forme verbale populare la: **(a_1)** indicativ prezent („Te *socoti* unica persoana intelecta"; **„**de mult timp *ma stradui* sa ajung"), indicativ viitor („aciaste discusie *a se deie* curagi la moldoveni se scrie"; „*am sa scriu* numaidecit!"; „*moi* distra putin cu tine"; „v-oi *raminea***"**), indicativ perfect compus („nu *mio* mai placut"; „nu povestesc *cio* fost"; „sontimplat"), conjunctiv prezent („sa *steie* linistita"; „pot sa-l *obtie*"; „*sa-l nu-i* puie in puscarie"; „sa ma *puie*"; „sa *puie* mina"; „sa *vreie* alt ceva"; „sa-i *daie* un period"; „sa *dee* speranta"; „*se straduie* sa perfectioneze"; „nu poate sa *vie***"**; „vreau sa *vaz***"**); **(b)** forma scurtă populară a verbului *a fi* la indicativ prezent, persoana I singular şi a III-a plural („Iata cu asta *is* deacord!"; „*is* vliubită"; „eu *is* fara pemesso"; „Eu *is* eu"; „Eu *is* o fata"; „Italia *ii* plina di lucruri chineze"; **„**c-apoi *ii* mai ieftin"; „*mii* foarte bine").

[4] „S-apoi, di obicei sunt o persoana puternica e ne me frego de certe cose, dar cind merge vorba di mama shi di sormia e' un altro discorso, shi ma gruzesc, ujasna; Ma voi stradui almeno cu tini sa vorbesc frumos, harasho; Ia zakoncila ASEM v 2002 - Banci si Burse di valori. Seiceas jivu d Genova. Kstati sobiralasi ehati v Chisinev, delati dokumenty v ASEME dlea cichirazione di valore...kto etim zanimalsea - napish*te per favore!; am so Tijesc eu acasa...sa invat mai departe...shi nio trebuit mie aici sa vin?....cit sa rabzi?...ce sa rabzi?...la ce sa rabzi?...ori ma duk din Milanu ista..ca.i foame shi Bespredel peste tot".

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

(7) Ocurența mare a construcțiilor cazuale anacolutice („lista *care* ai descrito”; „Moldovioara mea *care* voi iubi-o mereu”; „nu-i nota sheea *care* o vriau”; „am vazut amuia rezultatili di un examen *care* l-am facut citeva zile in urma”; „ti-am scris in discutzia *care* mi la hai dedicato”; „Cit priveshte ultimu mesaj *care* ai scris”).

§ 4. 1. 2. Trăsături atribuite limbajului tinerilor: **(1)** Cultivarea elementelor argotice (de obicei rusisme); **(2)** Folosirea anglicismelor, termeni curenți şi internaționalizați ori termeni tehnici, cu grafii fluctuante („ai residenza in Italia. *SORRY*”; „*Ok* hai iesiti in capat”; „era *oche*”; „e *coool*!Foarte *fain*!”; „asta-i «legia» *show business*-lui”; „concert *life***”**; „e cam greu si faci un *acount*”; „un *weekend* placut tuturor va doresc!”; „*Thank's* tipa Grazie!”; „*People*, mi-a venit in cap o alta idee cu pricolu de sus”; „nu prea vad unde-s ce-i *on line***”**; „aceasta discutie sa sfarseasca in...*trash***”**).

§ 4. 1. 3. Câteva caracteristici ale variantei moldoveneşti a limbii române:

(1) Fonetică – **(a)** prezența masivă a fonetismelor specifice variantei limbii române din Basarabia – închideri şi deschideri vocalice, palatalizări („ishi va face *documentili*”; „daca el *tinia* la aceasta relatie, apai *facia* demult ceva”; „Ei da *dipindi di caracteri* !”; „nu-ti mai dai *siama*”; „sunt asha *di discurajata*”; „sa te *dushi* oleaca mai *departi di* locul unde lucrezi ori de *undi* traiesti, caci asa *ti distrez*”; „nu-mi mai aduc *aminti di shi* ti-am spus asha”; „nai idee *shiii di ghini***”**; „*ni dushim* la mare, la inmuiat *ciorushele*”; „ca un *copkil*”; „sa te *ocuki*”; nu se va realiza „*jisu'* tau”; „Trebi numa *si ti duniresti ci* vrei”; „*ushide* niste raspunsuri”; „da tot *traji* cite un stacanel *di jin*”); **(b)** sincoparea sunetelor / grupurilor de sunete în structuri haplologice, foarte frecvente în exprimarea basarabenilor („*tre'* sa ne intelegem”; „Rabdare *treb* sa ai”; „la unguri *trebu* asigurare”; „*cre* ca o sa ma duc”; „a *fo* deja expirat”; „Da *pin* la urma”; „imi *impl* masina”; „aveam *unle* vise”; „tinrel”; „popsoi”; „Ei cum *sva* spun”; „ma duc eu *sma* ocup”; „nu poti *sli* dai!”; „ma duc *smanbrac*”; „ca *ste* dusi la fete!”; „Acum *mintorc* din america”).

(2) Abundența de rusisme, acestea putând fi grupate în: **(a)** cuvinte şi expresii / locuțiuni frecvente şi clişeizate în exprimarea curentă din limba rusă („aici *balu* max ii 30, ca shi la noi 10”; „restul - «*delo tehniki*»”; „*Idi znai* daca nu ajungi si pe aici”; „o sa vezi si «*ujin pri sveciah*» si cafea in pat”; „*Pricolinyie rebeata* avem noi pe-aici”; „asa «*radi zabawi*» ca intre barbati”; „ea e aici *za Glavnovo*”; „shi *kakbi* trebuie s-o diporteze”; „te curtezeaza un «*mesnyi*»”; „da *shota* mi si pare ca”; „*Davai* succese!”; „dau *nagruzka* la cap”; „*blin narod* tinetim pumnii”; „pe comunisti *shtoli*?”; „Bine ai venit, dar fii atenta! *Sledeshte za bazarom*, caci daca nu...*shag v levo, sag v pravo-rastrel na meste***”**; „Aida nu la locul nostru dar si mai sus...*prikini***”**; „Dantes, *skoliko let, skoliko zim*!”; „Cris tu esti «*Nastoiashii Drug*»”; „rodina ne zabudet!”; „Coroce... *idi razberisi***”**; „Cum cu *jizniu*?”; „itz' curje *krisha*”; „azi *is dobrii*”; „Ei dar, «*nam by ihnie problemy*!»”); **(b)** calcuri şi semicalcuri lexicale şi frazeologice ori semantice după model rusesc („*Te cuprind* si tine-ma la curent cu toate noutatile tale, va bene?”; „*sa.i* cadonezi”); **(c)** calificative folosite pentru caracterizarea unei situații / persoane şi marcatori de interactivitate („Ujasna; esti om «*hrenovyi*»”; «Nici localuri *klasnii* nu-s pi aishi»; „*Maladetsz,* si vede ca ai mai fost prin Italia”; „*Ci krutoi* mai esti; sa iei o pozitie *narmalinaya*?”; „o fata *Zdarovaia*”; „te vad [...] *Idealinaia*”; „Roma...esta-i si mai *kliova*...non trovi?”; „oricum e *liubimciku* lui Bunicutza”; „Chiar asa-s de «*horoshenkii*»”?; „pot sa siu *prigoden***”**); **(d)** citate de diferite tipuri („Stii ce inseamna

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

semnatura ta? - *Ne vajen puti-vajen rezulitat*"; „Stii cum zic eu cind cineva imi zice ca stiu multe? *Vek jivi, vek uchi*"; „dar nu-i nimica, *budet i na nashem ulize prazdnic*, asha-i?!"); **(e)** termeni tehnici, în sens foarte larg („eu tre sa le *dau otciotu*"; „am fost aratat «*crupnim planom*» in film"; „Daca ai nevoie de *Telohraniteli*"; „am vrut shi eu sa devin *jurnalistca*"; „imi tyryi *Shortishii*...iaka"; „*dva pedesyat*-branza"; „Si dusheu o *ciripaha* shi c-un tigru"; „In *fotka* ti vad ca eshti linga un pian"; „aldamash, *mohoryci* tre sa pui"; „cunoasteti curiere sau autobuze (asa zisele *marsutci*)"; „slanina *capcionata* de acasa"; „amu ie matura, ca de *palesos* bani nu avem"; „invalit in *plionka*"; „era *cantujnik*"; „ai apucat si tu perioada *kiriliztei*"; **„**barbatii nostri *is tormaji* si rai"; „a incaltat *sportivii* si *tuflele* cu «*djinsovka*» si «*kepka*»"; „eu is *Malii*"; „o masina *tipa inomarca*"; „sa intelegaa «*namioku'*»"; „dau eu *Namioashi*?"; „*Guleai* placut la toti"; „o alta idee cu *pricolu* de sus"); **(f)** termeni de salut şi / sau adresare, folosiţi cu precădere ca mărci de deschidere a dialogului sau ca mărci ale comunicării fatice („*zdarova*"; „s-a miniet *drugu'*?"; „Maladetz *pazanu*"; „itz' curje krisha *Brat*?"; „imbatrinesti... «*starik*»!"; „*Rebyata si devcyata* eu m-am saturat"; „imi pare rau *Ghewushka*!"; „esti *patan* bunnu intelege *nepravilno*").

(3) Folosirea în exces a diminutivelor / hipocoristicelor („S-a evaporat *livutzu*" [Liviu]; „nu plinge *Aidushka*"; „Liuba, *Liubasa*"; „Is nascuta si crescuta in *tarisoara* mea"; „*Moldovioara* mea care voi iubi-o mereu"; „cu totuleu am 21 de *anisori*"; „Sper sa nu fi prins si eu vreun *virusel* ceva"; „sa-mi fac un *ciaiuk* din ierburi!"; „mirii is cam *bronzatei*"; „ma duceam *desisor*"; „esti cam *batrioara*"), uneori în formulări tautologice („*Mica* mea *poezioara*") sau chiar în structuri care contravin sensului programat („O zi *bunicica* tutoror moldovenilor si rominilor"; „Noapte *bunicica* la toti").

(4) Substantivul – **(a)** schimbarea genului la substantive, sub presiunea modelului rusesc („sa-i daie *un period*"; „citeva *cleseuri*"; „*un anecdot* intreg"; „Inca *o aforisma*"; „Ultimul *tentativ* a fost"; „stii mai *multi locuri* ca mini"; „am *multi niamuri*"); **(b)** selectarea unor forme de plural la substantive, neconforme cu normele limbii normate, frecvent şi din cauza atribuirii altui gen, fenomen cunoscut însă şi în dreapta Prutului („prind frig sup *usele* Ambasadei"; „sa rida de asa *modeluri*"; „reinnoirea *permisurilor*"; „sa-ti faca *amende* pentru orice fleac"; „imi impl masina cu *conservaturi*"; „vre-o 2 *exameni***"**; „pe la *vame*"; „banii o inceput sa ajung cu «*sacurile*»").

(5) Privilegierea unor forme / variante pronominale şi pronominal-adjectivale dialectale („la *dinsii* in Germania sunt curati"; „Era foarte greu appello *ista*"; „Da ungurii *istea*"; „*aistai* lucru stiut"; „da *Neavoastra* ce ati pierdut numarul meu"; „lam trimis! pe mailul *cela*"; „o face shi *cela*"; „treaba *ceia*"; „nu-i nota *sheea* care o vriau").

(6) Verbul – **(a)** paradigme verbale specifice: **(a_1)** forme verbale dialectale arhaice, neconforme cu cele normate sub aspectul (ne)diftongării („*vreai* sa dai aere"; „*ie* seama"; „ai mei tot asa *ziceu*"; „Ne mai *scrim*"; „te *perzi*"; „sa *de* un ochi"; „sta si *be* bere"; „a *catat*"; „sa-ti *trimata*"), **(a_2)** forme corupte, prin raportarea greşită a verbului la mod sau la diateză („te *curtezeaza*"; „daca *te gelozeaza*"), **(a_3)** structura **$verb_1$** (de obicei *a trebui*) + **$verb_2$** (la supin cu prepoziţie), atribuită fie influenţei ruseşti sau produs al evoluţiei interne a variantei moldoveneşti a limbii române („musica buna *se poate de ascultat*?"; „*sar putea* mult *de discutat*"; „*treb de organizat* seva"), **(a_3)** construcţii copulative eliptice, după tipar rusesc („cum dispozitia?"; „La voi ce mai noutati?"; „La mine tot bine"; „Cum cu jizniu?"; „la mine tot ok"; „dar principalul ca am fost aratat").

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

(7) Ocurența crescută, ca determinante circumstanțiale sau atributive, a unor adverbe dialectale („*acus* intru”; „ma apukat gruzul *amu'*seara”; „am vazut *amuia* rezultatili”; „*amush* am sa pling”; „Ei *deamu* si tu!”; „se depune unui *asa risc*”; „*degraba* e Craciunul”; „ma duc *oliaca* la mari”; „ninge ceva *strasnic*”; „*taman* in periodu ista era in viaggio”).

(8) Abateri sistematice în folosirea conectorilor (prepoziții / locuțiuni prepoziționale, adverbe) fie prin calchierea regimului verbal al structurilor ruseşti, fie din cauza nesiguranței în folosire întreținută sub presiunea acestei limbi: **(a)** selecția greşită a conectorilor („dam vina pi cineva, shi mai ales *in* Domnul”; „uite *in* net”; „are Ambasada nevoe *cu* datele personale ai cetatenilor”; „Tatal meu e despartit *cu* mama”; „ramin *de* ideea ca”; „Lam cunoscut *de* persoana”; „i-mi miroase mai mult *de* comunism decit *de* democratie”; „macar ca era cantujnik *di pi* razboi”; „te pun director *pe* meteo Moldova”; „am luat bani *la* procent!”; „nu-si faca o impresie rea *de* acest forum!”; „sa plec *dincolo* de internet”; „Succes *pentru* examene!”); **(b)** suprimarea prepozițiilor („*un an in urma* vorbeam si eu prin messenger”; „Pana la urma tot... *de* Rim ne tragem”; „Iar *ce* priveste de ceea ce ai zis”; „Ca nu *prima data* vad ca ma contrazici”; „Sunt al 2 an”; „sunt *un an* in Italia”); **(c)** folosirea expletivă a prepozițiilor („sa vb *la* drept”; „da shi mai eshti *di* fatzarnic”; „Cit priveste *despre* inscrierea”).

(9) Topica răsturnată cu valoare neutrală, fără intenții expresive, după tiparul limbii ruse, afectând mai ales adverbele modale, semiadverbele şi adverbul de negație („*Cam sunt* slabut eu”; „spuneti-mi *cum si eu sa-mi pun bila*”; „asa si a facut”; „de unde din Straseni *esti*?”; „poate *cineva stie*?”; „nu stie *cum mai repede sa vie*”; „*Sunt categoric nu* de acord”; „au [...] un «*cum arati bine azi seara*»”; „ce-i frig la mine!”; „macar *bine ce esti* Ludmila”; „Da pi di o parte *shi*-s bucuroasa”; „eu *deja* mama *am*”).

§ 4. 1. 4. Influența limbii italiene îmbracă următoarele forme de manifestare:

(1) Fonetisme italienizante, favorizate de asemănarea formală a cuvintelor din cele două limbi („*Conferm* si eu”; „astfel de *termini*”; „*consolatul* din Milano”; „*deferenza* sta in *fantazie*”; „despre [...] *colori* nu se discuta”; „in *vocabolarul* tau”; „pericoloasa”; „toate cererile, *docomentele*”; „sa stii a te *respeta*”; „poate sa fie 10- 16 *depende*”).

(2) Unele influențe exercitate în scriere: **(a)** [**z** > **s**] („aspectul *fisic*”; „*musica* moldovneasca”; „o *curiositate*”; „sunt *confusa* ce *presinti* la concert?”; „Din *causa* aceasta”; „o *posa*”); **(b)** folosirea literei **g** pentru a nota sunetul /**j**/ sau /**ĵ**/, particularitate cunoscută a scrierii românilor basarabeni, dar întărită şi de ortografia italiană („e un *aguns* pentru Moldoveni”; „Ai intrat puternic in *gocul* forumului”; „pentru a te *gustivica* acum”; „manele *legere*”; „si-mi faci *gale* de tine”; „sa te *agut*”; „poporul de *gos*”).

(3) Abundența de cuvinte şi expresii / locuțiuni, acestea putând fi grupate în: **(a)** structuri frecvente şi clişeizate în exprimarea curentă din limba italiană („docomentele *gea* pregatite”; „are *jia* copilul”; „sint *gia impegnata* si nu cu fotbalist”; „sa termin *prima possibile*, *prima* de acondamna pe cineva te condamni tu”; „felicitari *verramente*”; „vor obtine *subito* permisul”; „Meglio”; „Male, male”; „Si certo !”; „Aproposito”; „alora!”; „Chiaro?”; „perchè”; „*O Dio* tre sa pun mozgu in miscare”; „*Sopratutto* Roman85(Milano) am vazut ca”; „*Infatti* lilia sa-mi”; „*Ancora*! tu cu durerea ta”; „*veramente* am ramas uimita”; „*Va bene*, nu inteleg gresit”; „Volentiere, cara mia”; „Boh, *si vedra*!”; „tine-ma la curent cu toate noutatile tale, *va bene*?”; „ei karoci *storia passata*”; „Ei, dar «*in bocca al lupo*»!”; „cind merge vorba di mama shi di

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

sormia *e' un altro discorso*”; „lucrurile se mai rezolva, Cateodata, de la sine! *Ci vuole tempo*”; „Nu vei ramine repetenta rosa *stai tranquilla. Anzi molto brava*!”; „sa ma ocup *un bel po'*”; „sint ai mei «*è non si discute*»”; „desigur”; „daca «*tante volte*» auziti”; „Asa «*non mi fido*»”; „«*Non mi convinci molto*» glumesc”; „avea probleme *con la lege*”; „sa maninci «*come Dio comanda*»”; „era *un skerzo*”; „*Tutto bene* pe la tine?”; „*Mille grazie* pentru felicitari!”; „*Complimenti* pentru tot ce faci!”; „nu votezi, *capito*?”; „mmm, *sti uomini***”**; „«bazareste» *ancora***”**; „si dupa asta *Casa dolce casa***”**); **(b)** calcuri şi semicalcuri lexicale şi frazeologice ori semantice după cuvinte şi construcţii italieneşti („sa vina neaparat la Roma ca *sa deschida vizele*”; „is cu *pasaportul scazut*”; „nu te preocupa!”; „aici am *conclus* studiile”; „pentru mine *nu importa* cine”; „Italieni ce *au de afacere* cu Moldova”; „cu avionul... *am frica*”; „Sa *stai atent* la mincare”; „raspunsul *a stat negativ*”; „*Iti consiliez* sa scrii”; „Am *stampat* citeva anunturi ca sa *publicizez* acest syte”; „nu sa *suplici* la Dumnezeu cand *ti-i comod*”); **(c)** calificative folosite pentru caracterizarea unei situaţii / persoane şi marcatori de interactivitate („Eshti foarte *brava*”; „*amore mio* e in italia”; „muzica lui «*è da dio*»”; „*Ai perfettamente dretate*!”; „sunt un *pessimo organizatore*”; „Saluta-i si pe *tesorinii* tai”; „is o fata *semplice*”; „esti «*furbo*»!”); **(d)** citate („Non tutto ciò che luccica è oro”); **(e)** termeni tehnici, în sens foarte larg, predominanţi fiind cei din limbajul juridico-administrativ („Dar tu nu pleci in *ferie*?”; „mai ales *cartolinile acompaniate* cu muzica”; „maninc *rotolo con nutella*”; „facem un *giro* prin Roma”; „ca-i mai eftin si *telefonino*”; „marfa era dată *in beneficientà de Caritas*”; „o oferta de lucru simbata cu *Medici senza frontiere*”; „Invat la *Università di Trento, Facoltà di Scienze*”; „fac volontariat intr-o «*Casa d'accoglienza*» (nu prea stiu cum se zice exact in ramana)”; „nu vorbi...*I Flussi* (*spun in italiana*)...Inca nu s-a dischis nimic”; „Am facut *un volo cu scalo la Budapest*”; „*cucina romagnola* e foarte buna”; „canalele *satelitare*”; „*sito* cu musica”; „ai dreptul la *carta di soggiorno*!”; „ma luaau numai in *ekipa de giovani*”; „numai *la Natale* mi.au dat o zi”; „mi-ar mai trebui si *codice fiscale*”; „Citeste bine *Gazzetta Ufficiale*”; „bucate «*genuini*»”; „Ce noroc cu *facinele satea*!”; „*fidanzatul* meu e tradizionalist si in afară de «*fetucine*» nu prea iubeste alte tipuri de bucate”; „un ris inainte de somn, asa in loc de «*camomila*»”; „Daca vreti *receta*, e disponibila”); **(f)** termeni de salut şi / sau adresare, utilizaţi în special ca mărci de deschidere a dialogului sau ca mărci ale comunicării fatice („Grazie!”; „«é da vedere»”; „Un abbraccio!”; „*Bacini* si o duminica frumoasa tuturor”; „Nu ladna *auguri*!”; „*Baci* , *Baci* , *baci* de la noi toti”; „Un salutone”; „*Grazie*, nenea Vova Cucereavij!”; „*Dai ragazi* sa nu ne certam”); **(g)** toponime, în grupuri prepoziţionale („e in *provincia di Venezia*”; „in *via Condotti* se duc la cumparaturi numai stranieri, e plin de rusi si persoane din est?”; „da la lido *di Ostia* nu vrei sa vii tu?”; „are filiale si in alta regiune *de Italia*?”; „eu sunt intr-o regiune *di It* (*trentino*) undi toti sunt foarte inchisi”).

§ 4. 2. În legătură cu cel de-al doilea aspect urmărit, înainte de toate trebuie remarcat numărul mare de comentarii metalingvistice (a căror tipologie, din lipsă de timp şi de spaţiu nici măcar nu poate fi schiţată aici), semn al unei puternice conştiinţe lingvistice din partea vorbitorilor, deşi aceasta nu este susţinută şi de competenţe (teoretice şi practice) pe măsură. Chiar şi persoanele cu pretenţii la o exprimare corectă

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

şi îngrijită comit frecvent greşeli[5]. În al doilea rând este uşor de remarcat că, regulat, situații sau comportamente similare au parte de tratamente diferențiate. Astfel, intervențiile accidentale sau intenționate ale vorbitorilor basarabeni sau ruşi făcute în limba italiană sunt urgent redirecționate spre secțiunea rezervată acestei limbi ori pur şi simplu ironizate[6]. Însă italienilor li se răspunde cu amabilitate tot în italieneşte, dacă intervențiile acestora sunt măgulitoare la adresa basarabenilor[7]. În caz contrar, sunt şi ei expediați în cealaltă secțiune[8]. Cu simpatie sunt tratați şi locutorii nativi ruşi care se adresează în româneşte[9].

Cele mai multe critici sunt adresate vorbitorilor care recurg la varianta dialectală, populară şi arhaizantă a limbii române din Basarabia[10]. Contează prea puțin faptul că, în mod evident, această folosire este de foarte multe ori conştientă, deliberată, fiind puternic motivată sentimental[11].

Din fericire, micile dispute pricinuite de folosirea unor coduri lingvistice neacceptate sau considerate fără prestigiu în microgrupul respectiv sfârşesc invariabil

---

[5] „eu nu am scris *poiezii*,cu toate ca am facut *facultatea de litere* nu am scris niciodata o *poiezie*; Am avut o profesoara foarte buna la limba romana, *plus la asta* am facut 4 ani de studii in Romania, doar *datorita la asta*-scriu un pic mai corect".

[6] „scuzati p/u italiana, dar nu stiam cum sa ma exprin corect in md. // dar ati uitat romana? / Pai cei din Moldova ce vor intelege...si cum vor putea raspunde? // ai dreptate: aici se foloseste doar romana, dar nu te supara... mai scapa cyte o vorba doua in italiana... si apoi, cine astazi nu intelege italiana?; Ai postat mesajul in loc nepotrivit. Aici discutam in romana si toti sintem moldoveni. / Rocca esti moldovean(ca) si scrii intre moldoveni in italiana? / Noi inca nu am uitat limba noastra poti vorbi in romana , in plus in forum este sectiune aparte care se cheama mi se pare «il visto», acolo gasesti informatii; Persoanele astea […] nuleam inteles si nu cred ca le voi intelege vreodata!traieste o viata in Moldova si nu reuseste sa scrie si sa vorbeasca in Romana si sta citeva luni sau eu stiu cit in Italia si deja vorbeste si scrie in italiana fara probleme! / Interesanta intrebare imi pun: Oare italiana e mai usoara decit romana? / Nu te supara pe […] nu e unicul care-si uita limba pe aici; Caty, limba romana cei care au vorbit-o acasa o vorbesc si aici.De care italienizare scriai?Intre noi vorbim romana,in rest-italiana. / E adevarat ca nimeni nu scrie in romana,dar motivul nu e ca ne-am «italinizat», ci ca Forumul e frecventat de italieni (majoritatea absoluta), deci, respectind un minim de etica li se raspunde in italiana. / Sunt sigura, ca daca se abordeaza un argument in romana, se v-a discuta in romana".

[7] „voi ragazze dell'Est venite in Italia e in sei mesi parlate e scrivete meglio di noi...ma come diavolo fate?".

[8] „E voi italiani vi prego non scrivere mai lingua moldava perche rideranno tutti filologi di voi e vi crederanno stronzi,non esiste nessuna lingua moldava,i moldavi parlano il *romeno*,cosi come i siciliani parlano l'italiano".

[9] „Scuzati de greseli pentru ca si eu is russa -moldava. // Brava, Iulia ! / Mai des asa rusi, care, fiind departe de tara sa vorbeasca chiar si in romana.Doar stim cu totii ca multi din rusi, veniti in Moldova 50 de ani in urma pina acuma inca nu stiu sa zica nici «Buna ziua». Se vede ca stima de pamantul si poporul care te-a leganat e profunda, deci, devine si reciproca".

[10] „hai sa folosim asa stii un limbaj mai pe intelesu tuturor // Shi vrei sa spui cu un limbaj pi intelesu tuturor?! / Shini nu intelege ceea ce scriu n-are de cit sa ma intrebe, caci pot sa-i lamuresc. Dar daca la cineva nu le place cum scriu s-au vap4e «le do fastidio» ca scriu... ori ceva di genul asta, n-are decit sa-mi spuna in fata (prin net).Me refeream la tini stinol ... ok! / Ca nu prima data vad ca ma contrazici,ori imi zici ceva ca nu-ti place ceea ce scriu ori nu-ti place «limbajul» meu... / Sh-apoi scriu in md , ca asa imi plashi, as putea sa scriu shi mai frumos, sa ma exprim mai frumos, dar p/u ce daca eu sunt asa, p/u ce sa ma schimb.Acei care vor vrea ma vor accepta asa cum sunt, ok... / Ma voi stradui almeno cu tini sa vorbesc frumos, harasho // Eu nu am spus ca mie nu-mi place cum vorbeste ea am rugato doar pentru... eu stiu Rosa47 sau alte persoane...sa vorbeasca un picmai literar!Daca doreste putem sa deschidem o convorbire unde sa vorbim pe moldovenesti!".

[11] „Rosa scuze pentru jergurile noastre si rusisme dar asa ne mai aducem aminte de casa noastra si prietenii lasati in tara; ma abtin sa.i dau cu sapojniku' // P.S.asa imi place cuvintul asta „*Sapojnik*".

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)

prin abandonarea temei sau pe un ton tolerant[12], sugestiv formulat în enunțul pe care l-am ales tocmai de aceea drept titlu al comunicării mele.

Bibliografie

Avram, Mioara, *Considerații asupra limbii române în Republica Moldova*, LR, nr. 5, 1992.
Avram, Mioara, *Norma codificată a limbii române actuale*, RLŞL, nr. 2, 1993.
Berejan, S., *Varietatea moldovenească a vorbirii orale româneşti şi limba literară scrisă*, LR (Chişinău), nr. 5-6, 1994.
Condrea, Irina, *Norma literară şi uzul local*, Chişinău, Firma Editorial Poligrafică „Tipografia Centrală", 2001.
Crijanovschi, Andrei, *Dicționar de dificultăți ale limbii române*, [Chişinău], Editura Arc – Editura Museum, 2000.
Guțu, Valentin, *Dicționar al greşelilor de limbă*, Chişinău, Editura Arc, 1998.
Mătcaş, Nicolae, *De la grotesc la sublim*, Revista „Limba Română" S.R.L., Chişinău, 1995.
Mîndîcanu, V., *Cuvântul potrivit la locul potrivit*, Chişinău, Editura Cartea Moldovenească, 1979.
Turculeț, A., *O particularitate a limbii literare din Basarabia*, RLŞL, nr. 3, 1997.
****Limba română vorbită în Moldova istorică*, [Ed.: Klaus Bochman, Vasile Dumbravă], Volumul I, Leipziger Universitätsverlag, [Leipzig], 2002.

„Poi chissa magari parleremo un po' russo un po' italiano e un po' moldavo". Textes et prétextes pour un débat autour du roumain parlé par les moldaves résidants en Italie

L'auteur de cette contribution se propose de présenter schématiquement la configuration particulière du langage des locuteurs roumains de la République de Moldavie résidant en Italie et de discuter sommairement leurs propres commentaires métalinguistiques au sujet de ce cas spécial de diglossie.

[12] „Pe de o parte sa se vorbeasca oricum, numai sa se inteleaga. Pe de alta parte are dreptate Cristal, amestecatura e dovada unei leni intelectuale; Dragii mei,vorbiti mama cum puteti ca eu inteleg oricum".

BDD-V2377 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:59:36 UTC)